

Kaupunkirakennepalveluiden selonteko merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä vuodelta 2025

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä toiminta- ja menettelytapoja, joilla toimielimet, johtavat viranhaltijat ja muut esihenkilöt pyrkivät varmistamaan toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden, resurssien ja omaisuuden turvaamisen sekä raportoinnin ja tietojen luotettavuuden. Riskienhallinnalla puolestaan tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelyä, joiden avulla tunnistetaan ja kuvataan kunnan toimintaan liittyviä riskejä, arvioidaan riskien merkitystä ja niiden toteutumisen todennäköisyyttä, sekä määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja säännönmukaiseksi raportoimiseksi. Riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa toiminnan häiriötön ja laadukas toteutuminen.

Lait, organisaation säännöt sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet ja ohje määrittelevät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuut ja menettelyt. Kaupunginvaltuusto vastaa kuntalain mukaisesti kaupungin toiminnasta ja taloudesta sekä päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kuntalain mukaan kaupunginhallituksen tulee huolehtia sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Lisäksi kaikki tilivelvolliset toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa varojen käytössä, vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta omalla vastuualueellaan.

Kaupunkirakennelautakunta ja toimialan viranhaltijajohto on järjestänyt ja toteuttanut alueensa riskienhallinnan näiden sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti. Toimialan johtoryhmä on seurannut merkittävimpiä riskejä ja päivittänyt keskeisiä ohjeistuksia vastaamaan nykyistä organisaatorakennetta vastuiden ja komentoketjujen osalta. Myös toimialan varautumis- ja valmiussuunnittelu on toteutettu ohjeistuksen mukaisesti ja suunnitelmien käyttöä harjoitellaan systemaattisesti.

Kaupunkirakennepalveluiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttaminen perustuu kaupungilla yhteisesti käytössä olevien työkaluihin ja raportointijärjestelmiin. Toimialan johtoryhmä käy kuukausittain läpi talouden- ja henkilöstöhallinnon raportit. Talouden osavuosiraportti on annettu lautakunnille neljännesvuosittain. Yksikkötasolla taloutta on seurattu Cognos-raportointijärjestelmän kautta. Vuoden 2024 syksyllä otettiin käyttöön myös talous- ja henkilöstöhallinnon raportointityökalu Monettieto ja sen käyttö vakiintui raportointivuoden aikana. Lisäksi yksiköillä on käytössään kustannuspaikka- ja projektiseurantoja eri toiminnoistaan. Kustannuspaikkarakenne on toteutettu siten, että jokainen esimies pystyy helposti seuraamaan omien johdettavien kokonaisuuksien talouden toteutumista. Kehitystyötä on tehty erityisesti talouden ennustamisessa. Henkilöstösuunnitelman sitovuudessa on onnistuttu ja täyttöluvut on käsitelty kattavasti johtoryhmässä.

Johtoryhmässä seurataan kuukausittain myös toimialan tavoitteiden ja strategian toteuttamisen tilanne. Toimintavuoden aikana kehitettiin myös muita tiedolla ohjaamisen työkaluja, jotka on koottu asianosaisten käyttöön sisäverkon tilannekuva sivustolle. Lisäksi käytössä on monia

yksityiskohtaisia valvonnan tarkistuslistoja palvelualueilla ja -yksiköissä. Lukuisat muutokset sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvissä säädöksissä ja tietojärjestelmissä yhdistettynä geopoliittiseen tilanteeseen, talouden suhdanteeseen ja kaupungin talouden tasapainottamistoimiin ovat haastaneet sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä. Edellä mainitut syyt ovat johtaneet järjestämisen vaatimusten epäsuhtaan käytettävissä oleviin resursseihin nähden.

Toimintaympäristöanalyysi ja riskiarvio

Vuoden 2025 aikana toimialalla on jatkettu toimintaympäristön muutosten analysointia, tunnistettu tavoitteiden saavuttamista uhkaavia riskejä, arvioitu niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laadittu tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet merkittävimpien riskien hallitsemiseksi. Vuoden aikana toimintaympäristöön vaikutti edelleen olennaisesti geopoliittinen myllerrys. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja maailman kauppapolitiikan ailahteleva tilanne heijastuu ikävästi rakentamisen suhdanteeseen ja haastaa erilaisten poikkeustilanteiden valmiutta. Varautumissuunnitelmia päivitettiin ja niitä koulutettiin ja harjoiteltiin poikkeuksellisen paljon. Poikkeuksellisen ennakoimaton talouden tilanne pitää rakentamisen hintatason korkealla eikä rakentamisen historiallinen laskusuhdanne helpota toimialan määriteltyjen tavoitteiden saavuttamista.

Toimialan riskikartoituksen päivittämisessä on uuden Reiska järjestelmän myötä siirrytty rullaavaan päivitykseen. Palveluyksiköt tekevät omat kartoituksensa, joita seurataan Reiskan kautta. Raporteilta nostetaan käsittelyyn kaupungin yhteiset merkittävimmät riskit ja toimialan omat merkittävimmät riskit. Kaupungin yhteisten riskien osalta toimialan kannalta merkittävimmäksi nousi taloudellisen epävarmuuden jatkuminen. Hallintakeinoiksi nostettiin talouden seurannan ja ennakkoinnin kehittäminen, palveluprosessien tehostaminen, resurssien ja toiminnan realistinen suhteuttaminen, hankintasopimusten joustavuudesta huolehtiminen, ulkopuolisten rahoitusmahdollisuuksien tehokas käyttö ja pidemmällä tähtäimellä kaupungin kasvun edellytysten mahdollistaminen.

Merkittävimmät tunnistetut riskit ja tilikaudella toteutuneet merkittävät riskit toimialalla

Talouden toteutumisen riskin lisäksi kokonaisarvioinnissa toimialan merkittävimpinä riskeinä jatkoivat rakennetun infran rapautuminen, kaava sekä päätösvalitukset ja henkilöstön saatavuus, riittävyys ja vaihtuvuus. Myös ennakoimaton asiakaskäyttäytyminen nousi yhdeksi vakavimmista riskeistä. Lisäksi huomioitavia riskejä ovat saastuneet maa- ja vesialueet, epäonnistuminen kilpailutuksissa tai hankinnoissa ja epäonnistuminen ilmastomuutokseen varautumisessa. Erityisesti hyvällä varautumissuunnitelmalla hallittaviksi riskeiksi tunnistettiin vaarallisten aineiden onnettomuus, vakava talousvesihuollon häiriö, eläintautiepidemia ja poikkeuksellinen sääilmiö. Tehdyn riskiarvion perusteella Kaupunkirakenteen merkittävimmät toimintaan ja tavoitteisiin vaikuttavat riskit, niiden hallintakeinot ja sisäisen valvonnan toimenpiteet on dokumentoitu. Näin on muodostettu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma, joka konkretisoi riskiprofiilin ja riskienhallinnan toimintamallin sekä prosessin tavoitteet ja vastuut.

Merkittävimmistä riskeistä vuoden 2025 aikana realisoitui erityisesti rakentamisen suhdannevaihtelu yhdessä ennakoimattoman asiakaskäyttäytymisen kanssa. Nämä vaikuttivat myyntituottoihin ja rakennusvalvonnan lupatuottoihin ja näkyivät myös kohonneina rakentamiskustannuksina. Myös kaava- ja päätösvalitukset viivästivät edelleen merkittävästi eräitä

hankkeita ja lisäsivät niihin sitoutuvaa henkilö- ja talousresurssia. Ongelmat asiantuntijahenkilöstön riittävydessä ja pysyvyydessä ovat lisääntyneet lähinnä talouden tasapainottamistointen takia. Avoimiin tehtäviin puolestaan on saatu nyt hyvin kompetentteja hakijoita.

Toimintavuoden aikana jouduttiin suorittamaan loppuvuodesta 2024 vaurioituneen Louhunsalmen sillan korjausurakka. Jännitteellisen lisätukivaijerin katkeamisen takia sillan liikennöintiä jouduttiin rajoittamaan voimakkaasti ja melko pitkäkestoisesti. Vaativa korjaustyö vei merkittävästi resurssia lähes koko vuoden ajan.

Kokonaisarvio toimialan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta

Poikkeuksellisen hankalasta suhdanteesta ja geopoliittisesta tilanteesta huolimatta toiminnan laillisuus, tuloksellisuus ja jatkuvuus eivät olennaisesti vaarantuneet. Selonteossa mainittuihin analyyseihin ja toimenpiteisiin viitaten voidaan todeta, että toimialan sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa on kokonaisuudessaan onnistuttu vähintäänkin kohtuullisesti.

Toimialalla ei ole havaittu merkittäviä poikkeamia sisäisessä valvonnassa ja riskien hallinnassa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiskohteet ja tavoitteet

Vuoden 2025 aikana koko kaupungilla siirryttiin riskienhallinnassa uuteen helpommin hahmotettavaan Reiska – raportointijärjestelmään, joka kokoaa työturvallisuuteen ja riskienhallintaan liittyvät prosessit ja dokumentoinnin. Näin vastuullisten on helpompi seurata ja päivittää kaikkea sitä yksityiskohtaista tietoa, jota tehtäväkenttään liittyy. Reiskan käyttöönotto yhtä aikaa muiden merkittävien järjestelmämuutosten kanssa on osoittautunut arvioitua työllistävämmäksi, on osin kesken ja vaatii työpanosta myös tulevana vuosina.

Resursointi moniin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtäviin on havaittu puutteelliseksi sekä koko kaupungin että toimialan tasolla. Tämä näyttäytyy valvonnan, varautumisen ja valmiuden tehtävissä viivästymisinä ja priorisoinnissa vain kaikkein välttämättömimpään. Esimerkiksi sijaisuuksista tärkeisiin tehtäväkokonaisuuksiin ei pystytä huolehtimaan ja toiminnanohjusrjestelmästä on jouduttu luopumaan. Riskienhallinnassa puolestaan monet hallintokeinoista vaatisivat lisäresursointia. Resurssin puuttuessa jäännösriski jää korkeahkolle tasolle.

Kaupunkirakennepalvelut on toimintaraporttien valossa päässyt toimikaudella 2025 sekä taloudellisesti että tavoitteenasetannallisesti kohtuulliseen tulokseen poikkeuksellisen vaikeasta talous- ja geopoliittisesta tilanteesta huolimatta. Tässä selonteossa kerrotuin keinoin ja toimenpitein on varmistettu toiminnan tarkoituksenmukaisuus ja pyritty varmistamaan sen jatkuvuus. Selonteon valossa voidaan todeta, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta on vähintäänkin kelvollisella tasolla.